

ХЪРБЪРТ УЕЛС КРИСТАЛНОТО ЯЙЦЕ

Превод от английски: Борис Миндов, —

chitanka.info

До преди година близо до Севън Дайълз имаше едно много замърсено дюкянче, над което с избелели жълти букви беше написано:

К. Кейв, естественик и антиквар.

Съдържанието на витрината му представляваше странна смесица. Там имаше няколко слонски зъба и непълен комплект шахматни фигури, броеници и оръжия, кутия с изкуствени очи, два черепа на тигри и един на човек, няколко проядени от молци препарирани маймуни (едната държеше лампа), старинно шкафче, едно-две оплоти от мухи щраусови яйца, риболовни принадлежности и необикновено мръсен празен аквариум. В момента, когато започва нашият разказ, там беше изложен също къс кристал, обработен във формата на яйце и блестящо шлифован. Именно него гледаха двама души, застанали пред витрината, единият — висок, слаб свещеник, другият — мургав, чернобрад младеж в скромно облекло. Мургавият младеж говореше с енергични жестикулации, изглежда убеждаваше спътника си да купи този предмет.

Докато двамата стояха там, в дюкянчето влезе мистър Кейв, чиято брада още се движеше насам-натам от предъвкване на хляба с масло от закуската му. Като видя тези хора и разбра какво е привлякло вниманието им, лицето му помрачня. Той погледна гузно през рамо и тихо затвори вратата. Мистър Кейв беше дребно старче с бледо лице, странни воднистосини очи и мръсна прошарена коса; носеше протрит син сюртук, старомоден цилиндър и подпетени домашни пантофи. Той наблюдаваше неподвижно разговарящите. Свещеникът бръкна дълбоко в джоба на панталоните си, извади шепа монети, погледна ги и се усмихна приятно, показвайки зъбите си. А когато влязоха в дюкянчето, мистър Кейв изглеждаше още по-унил от преди.

Свещеникът запита направо за цената на кристалното яйце. Мистър Кейв погледна неспокойно към вратата, водеща към жилищното помещение, и отговори: „Пет лири стерлинги.“ Обръщайки се едновременно и към спътника си, и към мистър Кейв, свещеникът възрази, че цената е висока — тя действително беше много по-висока от тая, която мистър Кейв възнамеряваше да поиска, когато изложи този предмет — и се опита да се пазари. Мистър Кейв пристъпи към вратата на дюкянчето си и я отвори.

— Пет лири е цената — каза той, сякаш искаше да си спести труда да спори безполезно.

Точно в тоя момент над перденцето на остъклената горна половина на вратата, водеща за жилищното помещение, се показва горната част на женско лице, което се взря с любопитство в двамата клиенти.

— Пет лири е цената — повтори мистър Кейв с треперещ глас.

Досега мургавият младеж бе оставал само зрител, който наблюдаваше Кейв внимателно. Този път той взе думата:

— Дайте му пет лири — каза младежът.

Свещеникът го погледна, за да види сериозно ли говори, а когато отново насочи очи към мистър Кейв, забеляза, че, лицето му е преbledняло.

— Много е скъпо — рече свещеникът и като бръкна в джоба си, взе да брой своето състояние.

Той имаше малко повече от тридесет шилинга и затова отново се обърна с възражение към своя спътник, с когото, изглежда, бяха много близки приятели. Това даде възможност мистър Кейв да се окопоти и той се залови развълнувано да обяснява, че всъщност кристалът вече не се продавал. Естествено, това учуди двамата му клиенти и те го попитаха защо не е помислил, преди да започне пазарлъкът. Мистър Кейв се смути, но настояваше на своето: че кристалът вече не се продавал, че се явил евентуален купувач. Смятайки, че по този начин той се опитва да надува още повече цената, двамата се престориха, че се готвят да напуснат магазина, но в същия момент вратата на жилищното помещение се отвори и се появи притежателката на тъмния бретон и малките очи.

Тя беше пълна жена с груби черти, по-млада и доста по-едра от мистър Кейв; вървеше трмаво и лицето ѝ беше почервеняло.

— Кристалът *се продава* — каза тя. — И пет лири са напълно достатъчни. Не мога да разбера, Кейв, защо не приемаш предложението на този джентълмен!

Мистър Кейв, много смутен от такава намеса, погледна жената ядно над рамката на очилата си и не твърде уверено взе да защитава правото си да се разпорежда с работата си. Започна препирня. Двамата клиенти следяха с интерес и малко развеселени тази сцена, като от време на време подсказваха на мисис Кейв аргументи. Поставен натясно, мистър Кейв продължаваше да държи на обърканата си и неубедителна история, че тази сутрин се явил купувач на кристала, а

вълнението му ставаше вече неудържимо. Но с изключително упорство той настояваше на своето. Край на този необикновен спор сложи младият ориенталец. Той предложи да се отбият пак след два дена — така че да не накърняват правата на споменатия купувач.

— Но тогава ще настояваме — вметна свещеникът. — Пет лири.

Мисис Кейв взе да се извинява за мъжа си, обяснявайки, че понякога той бил „малко особен“, а когато двамата клиенти си отидоха, съпружеската двойка пристъпи към разпалено обсъждане на инцидента от всичките му страни.

Мисис Кейв говореше на съпруга си с изключителна прямота. Нещастното човече, треперейки от вълнение, се заплете в обясненията си, като ту твърдеше, от една страна, че имал пред вид друг купувач, ту уверяваше, от друга, че кристалът всъщност струва десет гвинеи^[1].

— А защо поиска пет лири? — възразяваше жена му.

— *Остави ме да си върша работата, както сметна за добре!* — тросна се мистър Кейв.

У мистър Кейв живееха заварениците му — дъщеря и син, и на вечеря сделката бе отново подложена на обсъждане. Всички тук имаха неласкаво мнение за търговските похвати на мистър Кейв, ала тази негова постъпка им се струваше връх на глупостта.

— Предполагам, че той и по-рано е отказвал да продаде тоя кристал — каза завареникът, осемнайсетгодишен дангалак.

— Но са му давали *пет лири!* — възкликна завареницата, двайсет и шест годишна жена, която обичаше да спори.

Отговорите на мистър Кейв бяха жалки; той само мънкаше неуверено, че най-добре си знае работата. Посред вечерята го подгониха да затвори дюкянчето за през нощта; ушите му пламтяха, зад очилата му проблясваха ядни сълзи. Защо бе държал кристала на витрината толкова време! Ама че глупост! Тази мисъл най-много го измъчваше. Не виждаше засега начин да избегне продажбата.

След вечеря завареницата и завареникът се премениха и излязоха, а жена му се оттегли на горния етаж да обмисли търговските страни на въпроса с кристала над чаша гореща вода със захар, лимон и още нещо. Мистър Кейв отиде в дюкянчето си и остана там до късно, уж да украси с камъчета аквариумите за златни рибки, а в действителност с друга цел, която ще обясним по-нататък. На другия ден мисис Кейв забеляза, че кристалът е махнат от витрината и е

сложен зад стари книги по въдичарство. Тя го върна обратно, на видно място. Но не отвори повече дума за него, тъй като силно главоболие ѝ отнемаше желанието да спори. На мистър Кейв винаги му липсваше такова желание. Денят мина неприятно. Мистър Кейв беше разсеян като никога и при това необикновено раздражителен. Следобед, когато жена му както винаги легна да подремне, той пак махна кристала от витрината.

На другия ден се наложи да занесе „морски кучета“ в едно от медицинските училища, където бяха нужни за дисекция. В негово отсъствие мисълта на мисис Кейв отново се върна на въпроса за кристала и начините за най-рационално използване на непредвидения доход от пет лири стерлинги. Тя вече им бе направила много приятно разпределение — между другото за зелена копринена рокля за себе си и пътуване до Ричмънд, — когато позвъняване на външната врата я призова в дюкянчето. Клиентът беше демонстратор, дошъл да се оплаче, че поръчаните предния ден жаби не са доставени. Мисис Кейв не одобряваше този бранш от дейността на мистър Кейв, и джентълменът, който бе дошъл с малко враждебно настроение, се оттегли след кратък разговор — напълно вежлив, поне доколкото зависеше от него. Тогава погледът на мисис Кейв, естествено, се насочи към витрината; защото гледката на кристала беше гаранция, че ще има петте лири и че мечтите ѝ ще се сбъднат. Ала какво бе нейното учудване, когато не го видя там!

Тя се втурна към мястото зад тезгяха, където го бе намерила предния ден. Нямаше го и там; тогава се залови незабавно да претърсва трескаво целия магазин.

Когато към два без четвърт следобед мистър Кейв се върна от работата си с „морските кучета“, той завари магазина в безредие, а жена му, коленичила зад тезгяха, ровеше настървено в материала му за препарирание. Щом звънецът извести завръщането му, тя подаде над тезгяха зачервеното си от гняв лице и тутакси го обвини, че „го е скрил“.

— Какво съм скрил? — запита мистър Кейв.

— Кристала!

При тази дума мистър Кейв, наглед много изненадан, се завтече към витрината.

— Нима го няма тук? — извика той. — Боже мой! Какво е станало с него?

Точно в този момент от външната врата в магазина влезе, ругаейки страшно, завареникът на мистър Кейв, който се бе прибрал само минута-две преди него. Той чиракуваше при един търговец на оказионна мебел на същата улица, но обядваше в къщи и, естествено, беше много ядосан, че яденето още не е готово.

Но като чу за изчезването на кристала, той забрави обед и пренесе гнева си от майка си към своя втори баща. Разбира се, най-напред майката и синът решиха, че бащата го е скрил. Но мистър Кейв се кълнеше, че не знае какво е станало с кристала; той поддържаше така пламенно показанията си по въпроса, че слюнки хвърчаха от устата му, а на края се разпали дотолкова, че обвини първо жена си, а после завареника, че сами са взели кристала с цел да го продадат скришом. Така започна един крайно ожесточен и емоционален спор, в резултат от който мисис Кейв получи силна нервна криза — нещо средно между истерия и амок, а завареникът закъсня с половин час за мебелния магазин. Мистър Кейв избяга от припадъка на жена си в дюкянчето.

Вечерта спорът се възобнови, с по-малка разпаленост, по-скоро като съдебно заседание под председателството на заварената дъщеря. Вечерята мина унило и завърши със страшна сцена. На края мистър Кейв не можа да издържи и излезе кипнал, затръшвайки силно вратата. Възползувайки се от неговото отсъствие, останалите членове на семейството обсъдиха свободно държането му, а после претършуваха цялата къща от тавана до мазето с надежда да намерят кристала.

На другия ден двамата купувачи дойдоха отново. Посрещна ги мисис Кейв, почти разплакана. Показа се, че никой не може да си представи колко е изстрадала от Кейв през цялото време на брачния им живот... Тя им описа също — в преиначена форма — изчезването. Свещеникът и ориенталецът се спогледаха с мълчалива усмивка и казаха, че това е много странно. Тъй като мисис Кейв, изглежда, се канеше да им разкаже цялата история на своя живот, те понечиха да напуснат магазина. Тогава мисис Кейв, все още незагубила надежда, попита свещеника за адреса му, тъй че ако успее да измъкне нещо от Кейв, да може да се свърже с него. Адресът бе надлежно даден, но

впоследствие вероятно загубен. Мисис Кейв не можа да си спомни къде го е дянала.

Вечерта на същия ден страстите в семейство Кейв като че ли се бяха уталожили. Мистър Кейв, който следобед бе отсъствувал, вечеря в мрачно усамотение, контрастиращо приятно с ожесточените спорове от последните дни. Известно време атмосферата в семейството беше много напрегната, но нямаше и помен нито от кристал, нито от купувач.

Сега трябва без заобикалки да признаем, че мистър Кейв лъжеше. Той отлично знаеше къде е кристалното яйце. То се намираще в жилището на мистър Джейкъби Уейс, асистент демонстратор в болницата „Света Екатерина“ на Уестборн стрийт. То стоеше, покрито отчасти с парче черно кадифе, до една гарафа с американско уиски върху бюфета. Всъщност на мистър Уейс дължим сведенията, на които се основава този разказ. Кейв бе донесъл яйцето в болницата скрито в торбата с „морските кучета“ и бе помолил младия учен да го пази у себе си. Отначало мистър Уейс малко се колебаеше. Отношенията му с Кейв бяха особени. Той имаше слабост към особняците и много пъти бе канил стареца да попушат и посрбнат в квартирата му и да послуша забавните му изказвания за живота въобще и за жена му в частност. Мистър Уейс бе имал случаи да бъде обслужван от мисис Кейв, когато мистър Кейв отсъствуваше. Той знаеше за постоянните неприятности, които Кейв си имаше в къщи, и като прецени внимателно положението, реши да даде подслон на кристалното яйце. Мистър Кейв обеща при друг случай да обясни по-подробно причините за необикновената си привързаност към този кристал, но намекна недвусмислено, че в него му се явявали видения. Същата вечер той пак си отби при мистър Уейс.

Кейв разказа една заплетена история. Според думите му кристалът попаднал у него заедно с разни други дреболии от разпродажбата на имуществото на друг антиквар, и тъй като не знаел стойността му, го оценил за десет шилинга. Няколко месеца кристалът престоял на витрината му и мистър Кейв вече мислел да намали цената, когато изведнъж направил странно откритие.

По това време здравословното му състояние било много лошо — трябва да се има пред вид, че през цялата тази преживелица той бе физически разстроен, — а и го измъчвало много пренебрежителното,

дори подчертано лошо отношение на жена му и децата към него. Жена му, суетна, разточителна, безсърдечна, проявявала засилваща се склонност да пие скришом; дъщерята била подла и високомерна; а синът изпитвал силна неприязън към него и не пропускаше случай да я прояви. Грижите около магазина го потискали и мистър Уейс смята, че от време на време Кейв си посръбвал. Животът му в началото бил безгрижен, получил добро образование, а сега по цели седмици страдал от меланхолия и безсъние. Когато мислите му станели нетърпими, се измъквал тихомълком от съпружеското ложе, за да не разбуди семейството, и бродел из къщата. И около три часа една сутрин към края на август съдбата насочила стъпките му към дюкянчето.

В мръсното, тясно помещение царял непрогледен мрак, само на едно място забелязал някаква необикновена светлина. Когато се приближил, видял, че свети кристалното яйце, което лежало на ъгъла на тезгяха, близо до витрината. Тънък лъч се промъквал през пролуката на кепенците, падал върху предмета и като че изпълвал цялата му вътрешност.

Мистър Кейв разсъдил, че това противоречи на законите на оптиката, известни му от младежките години. Няколко нищо чудно в това, че лъчите се пречупвали в кристала и се събирали вътре във фокус, ала самото разсейване обърквало понятията му по физика. Той се приближил още повече до кристала, започнал да се взира в него и да го оглежда от страни, за момент обзет отново от оная научна любознателност, която определила призванието му на младини. С учудване забелязал, че светлината не е неподвижна, а се извила във вътрешността на яйцето, сякаш то било куха сфера, напълнена с някакъв светещ газ. Обикаляйки, за да го види от различни страни, той изведнъж се изпречил на пътя на лъча, но въпреки това кристалът продължавал да свети. Смаян, той отдръпнал яйцето от светлинния лъч и го пренесъл в най-тъмната част на дюкянчето. Още четири-пет минути то продължавало да свети, ала постепенно взело да потъмнява и угаснало. Поставил го в тънката ивица дневна светлина, и то почти незабавно заблестяло отново.

Поне дотук мистър Уейс можеше да провери необикновения разказ на мистър Кейв. Той сам няколко пъти бе държал този кристал под светлинен лъч (чийто диаметър не надвишаваше един милиметър).

И в пълен мрак, какъвто е възможно да се създаде под кадифена покривка, кристалът несъмнено фосфоресцираше, макар и слабо. Обаче в това лъчение като че ли имаше нещо особено, което не всяко око можеше да забележи; например мистър Харбинджър — име, познато на всеки читател, интересуващ се от научна дейност на Пастъоровия институт — се оказа абсолютно неспособен да долови каквато и да било светлина. А способността на мистър Уейс в това отношение беше несравнимо по-малка от тая на мистър Кейв. Дори у мистър Кейв тази възприемчивост значително се менеше: той виждаше най-добре в моменти на крайна отпадналост и умора.

Ала още отначало светлината в кристала вселила странно обаяние у мистър Кейв. И фактът, че той не казал никому за необикновените си наблюдения, говори по-красноречиво за душевната му самота, отколкото цял том патетични описания. Той, изглежда, живеел в атмосфера на такава дребнава злоба, че да признае съществуването на нещо, което му доставя удоволствие, значело да рискува да го загуби. Той забелязал, че с настъпването на зората и увеличаването на количеството разсеяна светлина кристалът явно потъмнява. И известно време можел да гледа в него само нощем, в тъмните ъгли на дюкянчето.

Сетил се да използва парче старо кадифе, което му служело за фон на колекцията от минерали, и като го сгъвал на две и покривал с него главата и ръцете си, можел да следи движението на светлината в кристала дори денем. Много се страхувал да не го завари така жена му, и се отдавал на това свое занимание само следобед, докато тя спяла на горния етаж, и то скришом, в една кухня под тезгяха. И един ден, когато въртял кристала в ръце, забелязал нещо. То се появило и изчезнало като светкавица, но му се сторило като че за миг пред него се разкрила гледка на някаква огромна, просторна непозната страна; а когато обърнал яйцето така, че закрил светлината, същото видение му се мярнало повторно.

Отегчително и излишно би било да описвам всички по-нататъшни фази на откритието на мистър Кейв. Достатъчно е да кажа, че ефектът бил следният; гледан под ъгъла от около 137 градуса от посоката на светлинния лъч, кристалът давал ясна и плътна картина на обширна и странна местност. Тя съвсем не приличала на съновидение; създавала определено впечатление за реалност, и колкото по-силна

била светлината, толкова по-реална и веществена изглеждала. Това било движеща се картина, тоест някои предмети в нея се движели, но бавно, в известен ред, като реални неща и в зависимост от изменението на посоката на светлината и гледната точка се меняла и самата картина. Все едно гледаш нещо през лупа и я обръщаш, за да го видиш под друг ъгъл.

Мистър Уейс ме уверява, че мистър Кейв разказвал много подробно, без оная възбуда, характерна за страдащите от халюцинации. Но трябва да се има пред вид, че колкото и да се мъчел мистър Уейс да види подобна картина в бледата опалесценция на кристала, усилията му оставали напразни. Разликата в силата на впечатленията, получавани от двамата, била много голяма и вероятно това, което за мистър Кейв било гледка, за мистър Уейс представлявало само неясна мъглявина.

Според описанието на мистър Кейв видяното представлявало неизменно гледка на просторна равнина, която като че ли винаги наблюдавал от значителна височина, сякаш от кула или мачта. На голямо разстояние на изток и запад равнината била обградена от огромни червеникави канари, които му напомняли скали, видени на някаква картина; но каква била тази картина, мистър Уейс не можел да установи. Тези скали се проточвали на север и на юг — Кейв определял посоките по звездите, които се виждали нощем — и чезнели в почти безкрайната мъглива далечина, без да се съединят. При първото си видения мистър Кейв се намирал по-близо до източната верига скали, точно когато слънцето изгрявало над тях, и в тоя момент забелязал реещи се фигури, които помислил за птици, чернеещи срещу слънчевата светлина и светлеещи в сянката, хвърляна от скалите. Под него се простирала дълга редица здания; като че ги гледал отвисоко; близо до мъглявия край на картината, където светлината се пречупвала, те ставали неясни. Покрай широк и бляскав канал растели дървета, необикновени по форма и окраска — от тъмнозелени като мъх до изящно сиви. А през картината прелетяло нещо голямо и ярко оцветено. Но първия път тези картини се мяркали на мистър Кейв само за миг, ръцете му треперели, главата му се тресяла, а видението ту се появявало, ту изчезвало, ставало мъгляво и неясно. И отначало му било много трудно да налучка отново образа, щом загубел правилния ъгъл на зрение.

Следващото ясно видение, което му се явило около една седмица след първото — в промеждутъка не постигнал нищо, освен дразнещи мимолетни проблясъци и известен полезен опит, — разкрило пред очите му долината в цялата ѝ дължина. Гледката се променила, но Кейв имал странното убеждение, подкрепено неколkokратно от следващите му наблюдения, че наблюдава този странен свят буквално от едно и също място, само че в различни посоки. Дългата фасада на голямото здание, чийто покрив първия път виждал под себе си, сега се отдръпвала в далечината. Той го познал по покрива. Пред фасадата имало необикновено широка и дълга тераса, а в средата на терасата, на определено разстояние една от друга, се извисявали огромни, но много изящни мачти, на които били накачени малки блестящи предмети, отразяващи залязващото слънце. За предназначението на тези малки предмети мистър Кейв се сетил едва след известно време, когато описвал тази сцена на мистър Уейс. Терасата надвисвала над гъстак от буйна, разкошна растителност, а по-нататък се простирала широка тревиста поляна, на която си почивали някакви топчести същества, по форма прилични на бръмбари, но много по-големи. Отвъд поляната се точел път, богато украсен с розов камък, а още по-нататък, от другата страна на долината, точно успоредно на далечните скали, се разстилала широка огледална повърхност, обградена от гъста червена трева. Въздухът гъмжал от ята големи птици, които описвали величествени кръгове; а зад реката, сред гора от дървета, подобни на мъхове и лишей, се издигали множество великолепни постройки в богати цветове, които блестели с металните си фигури и шлифовани камъни. И изведнъж нещо изпърполило няколко пъти през картината, като развяване на украсено със скъпоценни камъни ветрило или размах на крило, и се появило някакво лице или, по-право, горната част на лице с много големи очи, което се приближило до неговото, сякаш от другата страна на кристала. Слисан и поразен от живостта на тия очи, мистър Кейв отдръпнал главата си от кристала, за да погледне зад него. Той бил толкова погълнат от наблюдението, че се учудил, като се видял в студения мрак на дюкянчето си, сред познатия му мирис на метил, мухъл и вехтория. И докато се озъртал, премигвайки, блестящият кристал постепенно потъмнял и угаснал.

Такива били първите общи впечатления на мистър Кейв. Разказът му е изключително пряк и обстоен. Още първия път, когато долината

блеснала за миг пред него, тя подействувала странно на въображението му, а като започнал да преценява подробностите на видяното, усетил как удивлението му прераства в страст. Той пристъпил към работата си равнодушно и разсеяно, мислейки само кога ще дойде време да продължи наблюденията. Тогава именно — няколко седмици след като за пръв път видял долината — дошли двамата купувачи, които с предложението си го затруднили и развълнували толкова много, че, както разказах вече, едва успял да спаси кристала от продажба.

Докато мистър Кейв държал тази работа в тайна, тя оставала за него обикновено чудо, нещо, до което можел скришом да се промъква и да надзърта, както дете надзърта в забранена градина. Но мистър Уейс, макар и още много млад като научен изследовател, притежаваше извънредно бистър и методичен ум. Щом чу историята на кристала и чрез наблюдаване на фосфоресцирането му със собствените си очи се убеди, че в разказа на мистър Кейв има известна доза истина, той пристъпи към системно проучване на въпроса. Мистър Кейв само чакаше възможност да се полюбува на чудната страна, която бе видял, и с тази цел прекарваше у мистър Уейс всяка вечер от осем и половина до десет и половина, а понякога идваше и в негово отсъствие. Отбиваше се дори в неделя следобед. Още отначало мистър Уейс си вземаше подробни бележки и благодарение на научния си метод установи, че съществува връзка между посоката на началния лъч, влизащ в кристала, и ъгъла, от който се вижда образът. И като скри кристала в сандък, на който беше пробита само малка дупка за пропуцане на възбуждащия лъч, и смени светлокафявите щори на прозорците си с черен плат, подобри значително условията за наблюдение, тъй че скоро можеха вече да гледат долината, в която посока пожелаеха.

След като разчистихме пътя по този начин, сега можем да опишем накратко призрачния свят в кристала. Методът на работа беше винаги един и същ: мистър Кейв гледаше в кристала и съобщаваше какво вижда, а мистър Уейс (който още като студент се бе научил да пише на тъмно) записваше накратко наблюденията му. Когато кристалът потъмнееше, слагаха го на съответното му място в сандъка и запалваха електричеството. Мистър Уейс задаваше въпроси и спомагаше да се изяснят някои непонятни неща. Всъщност тук нямаше нищо фантастично, всичко беше напълно реално.

Той побърза да насочи вниманието на мистър Кейв към птицеподобните същества, които последният бе виждал на многочислени ята при всеки от предишните сеанси. Скоро първоначалното впечатление на мистър Кейв се промени и известно време той ги смяташе за особен вид дневни прилепи. После, колкото и да е странно, взеха да му се струват като херувими. Главите им бяха обли, странно човешки и именно очите на един от тях бяха го уплашили толкова при второто му наблюдение. Тези същества имаха широки сребристи крила, без пера, но лъскави почти като току-що уловена риба, със същата изящна игра на цветовете; и както забеляза мистър Уейс, тия крила не бяха устроени като крила на птица или прилеп, а се държаха на извити ребра, излизащи радиално от тялото. (Най-сполучливо би било да ги сравним с крила на пеперуда с извити ребра.) Тялото беше малко, ала непосредствено под устата имаше две снопчета хватателни органи, подобни на дълги пипала. Колкото и невероятно да се струваше това на мистър Уейс, на края той напълно се убеди, че именно на тези същества принадлежаха големите, сякаш построени от човек здания и великолепната градина, която придаваше такъв прекрасен вид на просторната долина. При това, покрай другите особености на сградите, мистър Кейв забеляза, че те нямат врати, а лесно отварящи се големи, кръгли прозорци, през които именно съществата влизаха и излизаха. Те кацаха на пипалата си, свиваха крилата си толкова, че ставаха тънки като пръчки, и скачаха вътре. Но между тях имаше и много същества с по-малки крила, подобни на големи водни кончета, нощни пеперуди и летящи бръмбари, а също и яркоцветни огромни пълзящи бръмбари, които пъплеха лениво по зелената морава. Освен това по пътищата и терасите се виждаха едроглави създания, подобни на по-големите летящи насекоми, но без крила; те подскачаха усърдно назад-напред на своите ръкоподобни пипала.

Вече споменахме за блестящите предмети на мачтите, издигащи се над терасата на най-близката сграда. Веднъж, когато се виждаше особено ясно, мистър Кейв наблюдава много внимателно една от тези мачти и разбра, че блестящият предмет там е кристал, точно копие на тоя, в който се вираше. А като се вгледа още по-добре, се убеди, че на всяка от мачтите, общо около двацет на брой, има такъв предмет.

От време на време някое от големите крилати същества се приближаваше до една от тия мачти и като свиваше крила и увиваше няколко от пипалата си около нея, известно време — понякога цели петнайсет минути — гледаше вторачено в кристала. И редица наблюдения, извършени по предложение на мистър Уейс, убедиха и двамата наблюдатели, че кристалът, в който се вираха, всъщност се намираше на върха на крайната мачта в този призрачен свят и най-малко веднъж по време на тези наблюдения в лицето на мистър Кейв приковаваше поглед един от обитателите на този друг свят.

Толкова за основните факти на тази много странна история. Ако допуснем, че тя не е хитроумна измислица на мистър Уейс, ще трябва да приемем едно от двете неща: или че кристалът на мистър Кейв съществуваше в два свята едновременно и докато в единия се местеше, в другия оставаше неподвижен, което изглежда твърде невероятно; или че имаше някаква особено тясна връзка между него и друг, съвсем същ кристал в оня свят, тъй че това, което се виждаше в единия кристал в тоя свят, при определени условия можеше да се види от наблюдаващия в съответния кристал в другия свят, и обратно. Засега, разбира се, не знаем по какъв начин би се осъществила такава връзка между два кристала, но ако съдим от съвременните ни познания, такава възможност не е изключена. Предположението за някаква връзка между кристалите бе изказано от мистър Уейс и лично аз го смятам за напълно допустимо...

Но къде се намираше този друг свят? Будният ум на мистър Уейс скоро хвърли светлина и върху този въпрос. След залез небето бързо потъмняваше — всъщност имаше много кратък промеждутък на здрач — и звездите изгряваха. Те явно бяха същите звезди, които виждаме ние, подредени в същите съзвездия. Мистър Кейв позна Голямата мечка, Плеядите, Алдебаран и Сириус; следователно тоя друг свят сигурно се намираше някъде в слънчевата система и най-много на няколкостотин милиона мили от нашия. Изхождайки от това откритие, мистър Уейс установи по-нататък, че полунощното небе там е потъмносино дори от нашето небе в зимна нощ, а слънцето изглежда мъничко по-малко. *И имаше две малки луни!* Те приличаха на нашата луна, но бяха по-малки и явно се различаваха — едната се движеше толкова бързо, че при наблюдение движението ѝ се забелязваше ясно. Тези луни не се издигаха високо на небето, а щом изгрееха, изчезваха:

това значеше, че при всяко завъртане те се затъмняваха поради близостта си до своята първична планета. И макар че мистър Кейв не знаеше това, всичко туй съответствуваше напълно на условията, съществуващи на Марс.

Следователно може да се допусне, че когато се взираше в кристала, мистър Кейв действително виждаше планетата Марс и нейните обитатели. А щом е така, значи вечерната звезда, която светеше така ярко на небето на това далечно видение, беше чисто и просто нашата родна Земя.

Известно време марсианците — ако наистина бяха марсианци — изглежда, не са знаели, че мистър Кейв ги наблюдава. Веднъж или дважд един от тях се качвал на някоя мачта да погледне, а след малко минавал на друга, сякаш видяното не го задоволявало. През това време мистър Кейв е имал възможност да следи живота на тези крилати хора, несмуцаван от тяхното внимание, и макар че описанията му след това бяха, както и можеше да се очаква, неясни и откъслечни, все пак те бяха крайно поразителни. Представете си какво впечатление би получил за човечеството марсиански наблюдател, който след трудни приготовления и уморително напъване на очите успее да види Лондон от камбанарията на църквата „Свети Мартин“ за не повече от четири минути, Мистър Кейв не можеше да определи дали крилатите марсианци и подскачащите по пътищата и терасите марсианци са едни и същи същества и могат ли последните да си слагат крила, когато пожелаят. Няколко пъти той видя някакви тромави двуноги, прилични донякъде на маймуни, бели и полупрозрачни, които пасяха сред група подобни на лишей дървета, а веднъж няколко от тях побягнаха, подгонени от един от скачащите кръглоглави марсианци. Последният улови едного с пипалата си, ала после изведнъж образът потъмня и мистър Кейв остана разочарован в мрака. Друг път се появи нещо голямо, което мистър Кейв помисли отначало за някакво огромно насекомо, движещо се с невероятна бързина по пътя край канала. Но когато то се приближи, мистър Кейв видя, че е лъскава метална машина с необикновено сложна конструкция. А после, като погледна пак, машината бе изчезнала.

След известно време мистър Уейс поиска да привлече вниманието на марсианците и веднъж, когато странните очи на един от тях се приближиха до кристала, мистър Кейв извика и отскочи,

двамата веднага запалиха осветлението и се заловиха с жестове да дават сигнали. Но след като на края мистър Кейв се взря отново в кристала, марсианецът бе изчезнал.

Наблюденията продължиха така до началото на ноември, след което мистър Кейв, чувствайки, че подозренията на близките му във връзка с кристала са се уталожили, започна да го взема със себе си, за да използва всяка възможност денем или нощем да се наслаждава на тези видения, които ставаха бързо най-реалното нещо в живота му.

През декември, поради голямата заетост на мистър Уейс във връзка с предстоящите изпити, по принуда сеансите бяха прекратени за една седмица, и десет-единайсет дни — не може да каже точно колко — той не видя Кейв. После пожела да поднови тези наблюдения и тъй като напрегнатата сезонна работа намаля, той отиде в Севън Дайълз. На ъгъла забеляза, че кепенците на птицепродавеца и обущаря са спуснати. Дюкянчето на мистър Кейв беше затворено.

Уейс почука; вратата му отвори завареникът, облечен в траур. Той веднага повика мисис Кейв, която — мистър Уейс не пропусна да забележи това — беше в евтини, но широки и внушителни вдовишки дрехи. Мистър Уейс не се учуди особено, когато узна, че Кейв е умрял и вече погребан. Жена му плачеше и гласът ѝ беше малко дрезгав. Тя току-що се бе върнала от Хайгейтските гробища. Мислите ѝ, изглежда, бяха заети с бъдещето ѝ и с благочестивите грижи около погребението, ала на края мистър Уейс успя да научи подробности за смъртта на Кейв. Намерили го умрял в дюкянчето му рано една сутрин, на другия ден след последното му посещение у мистър Уейс, със стиснат в студените му ръце кристал. Лицето му било усмихнато, каза мисис Кейв, а кадифената покривка на неговите минерали се търкаляла на пода до краката му. Сигурно е умрял пет-шест часа, преди да го намерят.

Това дойде като голям удар за Уейс, който започна горчиво да се самообвинява, че не е обърнал внимание на явните симптоми за влошаване на здравословното състояние на стареца. Но мисълта му се въртеше главно около кристала. Тъй като познаваше характера на мисис Кейв, той повдигна този въпрос предпазливо. И бе потресен, като узна, че кристалът е продаден.

Щом пренесли тялото на покойника горе, на мисис Кейв изведнъж ѝ хрумнало да пише на смахнатия свещеник, който бе

предложил пет лири за кристала, за да го уведоми, че той е намерен; но след усилено търсене, към което се присъединила и дъщеря ѝ, те се убедили, че адресът му е загубен. Тъй като няма ли необходимите средства нито за траур, нито за тържествено погребение, каквото заслужаваше такъв знатен жител на Севън Дайълз като стария Кейв, обърнали се към един негов приятел, също търговец от Грейт Портланд стрийт. Той много любезно се съгласил да вземе част от стоката според оценката. Тази оценка направил самият той и така между купените предмети попаднало и кристалното яйце. След като изказа, може би малко хладно, няколко съболезнователни думи, както му е редът, мистър Уейс веднага се завтече на Грейт Портланд стрийт. Но там узна, че кристалното яйце вече е продадено на някакъв висок, мургав човек със сив костюм. И тук внезапно свършват конкретните факти около тази странна и според мен, меко казано, навеждаща на размисъл история. Търговецът от Грейт Портланд стрийт не знаеше кой е високият мургав човек със сивия костюм, а и не му обърна особено внимание, затова не можеше да го опише подробно. Не знаеше дори в коя посока отишъл тоя човек, след като излязъл от магазина. Мистър Уейс се задържа известно време в магазина, поставяйки на изпитание търпението на търговеца с безнадеждни въпроси, с които изливаше собственото си отчаяние. Най-после, като разбра с огорчение, че предметът на търсенията му се е изплъзнал от неговите ръце, изчезнал като нощно видение, се прибра в къщи и малко учуден откри, че водените от него бележки все още стоят осезаеми и видими на разхвърляната му маса.

Естествено, това много го ядоса и разстрои. Той посети повторно търговеца на Грейт Портланд стрийт (и този път безрезултатно), а после прибягна до обявления в списания, които биха попаднали в ръцете на антиквари. Писа също писма до „Дейли кроникъл“ и „Нейчър“, но тези две издания, подозирайки мистификация, го помолиха да размисли добре, преди да са ги отпечатали, и го предупредиха, че такава необикновена история, за нещастие така лишена от подкрепящи я доказателства, може да застраши репутацията му на учен. Пък и самият той имаше спешна служебна работа. Тъй че след около един месец бе принуден с неохота да прекрати диренето на кристалното яйце, ако не се смятат няколко отбивания у антиквари, за да им напомни какво търси. И до ден-днешен яйцето остава

ненамерено. Обаче, както ми призна сам, от време на време мистър Уейс усеща прилив на въодушевление, зарязва по-спешната си работа и почва отново търсенето.

Дали кристалното яйце ще остане загубено завинаги, или не, какъв е съставът и произходът му — това са въпроси, по които засега можем само да гадаем. Ако сегашният му купувач е колекционер, изключено е той да не узнае чрез антикварите за диренията на мистър Уейс. Последният вече е успял да установи, че свещеникът и „ориенталецът“ на мистър Кейв са чисто и просто отец Джеймз Паркър и младият явански принц Босо-Куни. На тях именно дължа някои подробности в тоя разказ. Принцът е бил подтикван просто от любопитство и екстравагантност. Той настоявал толкова много да купи яйцето само защото Кейв така необяснимо се дърпал. Възможно е във втория случай купувачът да е бил случаен клиент, а не колекционер, и може би кристалното яйце се намира сега на една миля от мен — украсява някоя гостна или служи за преспание, и чудните му свойства остават неизвестни. В действителност отчасти мисълта за тази възможност ме подтикна да напиша този разказ в такава форма, че да бъде прочетен от обикновения читател на белетристика.

Мнението ми по въпроса всъщност съвпада с мнението на мистър Уейс. Аз мисля, че между кристала на мачтата на Марс и кристалното яйце на мистър Кейв има някаква физическа, но засега абсолютно необяснима връзка. Освен това и двамата смятаме, че земният кристал — може би в далечни времена — вероятно е бил пратен тук от онази планета, за да даде възможност на марсианците да следят по-отблизо нашите работи. Не е изключено на нашата земя да има двойници и на кристалите на другите мачти. Фактите тук не могат да се обяснят с халюцинации.

[1] *Гвинея* — някогашна английска златна монета от 21 шилинга.
— Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.